

РЕЛАЦИЈЕ ДИМЕНЗИЈА ЛИЧНОСТИ МОДЕЛА ВЕЛИКИХ ПЕТ И МОТИВА ПОСТИГНУЋА КОД СПОРТИСТА

Биљана Мирковић, Сања Радетић Ловрић

Филозофски факултет, Универзитет у Бања Луци, Босна и Херцеговина

Сажетак

Мотив постигнућа је релевантан фактор за успјех у спорту. Многи спортисти не постигну успјех пропорционалан својим потенцијалним могућностима управо зато што немају довољно изражен мотив постигнућа. Циљ овог истраживања је био испитати релације димензија личности модела Великих пет и мотива постигнућа код спортиста. Истраживање је спроведено на узорку од 301 спортисте из Републике Српске. Примењен је Инвентар Великих пет и Скала мотива постигнућа. Серијом хијерархијских регресионих анализа испитан је предиктивни допринос димензија личности мотиву постигнућа и његовим компонентама, након уклањања утицаја демографских варијабли на мотив постигнућа. Најснажнијим предиктором укупног скорa мотива постигнућа показала се савјесност. Посматрајући компоненте мотива постигнућа, савјесност се показала значајним позитивним предиктором свих компоненти мотива постигнућа. Остале димензије личности модела Великих пет показале су се значајним предикторима једне или више компоненти мотива постигнућа. Добијени налази су значајни како за истраживаче, ради бољег разумјевања мотива постигнућа у контексту спорта, тако и за спортске тренере приликом селекције спортиста за такмичења.

Кључне ријечи: ПОСТИГУЋЕ / ЦРТЕ ЛИЧНОСТИ / МОТИВ ПОСТИГНУЋА

Кореспонденција са: Биљана Мирковић, E-mail: biljana.mirkovic@blic.net

УВОД

Будући да је у спорту једна од основних компоненти такмичење и вредновање учинка, мотив постигнућа је важан фактор спортске успјешности. Мотив постигнућа директно утиче на ефекте спортске активности које су оличене у спортском резултату (Singer, 1972). Наиме, резултати различитих истраживања показују да спортисти са наглашеним мотивом постигнућа изражавају снажну енергију усмјерену на постизање циља, опажају своју компетентност као високу и осјећају да је постигнуће под њиховом контролом, спремни су на ризик који на њих дјелује мотивишуће, реални су и не покушавају да постигну немогуће, успјех доживљавају као нешто што је стабилно и што зависи од унутрашњих фактора који су под контролом, оријентисани су на постављене задатке, и не задовољавају се лако постигнутим циљевима већ успјехом који захтјева максималне напоре, а са постизањем успеха повећавају и ниво аспирације (Вујановић, 2015). Такође, чињеница је да многи спортисти не постигну успјех пропорционалан својим потенцијалним могућностима управо зато што немају довољно изражен мотив постигнућа (Пајевић, 2006).

Мотив постигнућа у литератури се одређује као релативно трајна диспозиција коју чини мање или више изражена потреба за компетенцијом, односно за успјешношћу у ситуацијама када је потребно достићи или превазићи неки стандард успешности (Rheinberg, 2004). Према Меклиленду (McClelland, Atkinson, Clark & Lowell, 1953), аутору који је указао на значај мотива постигнућа, ова сложена мотивациона диспозиција садржи двије компоненте: тенденцију особе ка постављању циљева и такмичење са другим особама.

У новијим истраживањима структуре мотива постигнућа Францешко, Мухић и Бала (2002а) издвојене су четири компоненте ове сложене мотивационе диспозиције, и то су: такмичење са другим људима, истрајност у остваривању циља, остваривање циља као извор задовољства и оријентација ка планирању. Закључак ових аутора је да су двије основне компоненте које мотив постигнућа укључује: улагање напора да се постигне оно што се сматра вриједним – постављање циљева, и чиме ће се истаћи пред другима – такмичење с другима (Францешко и сар., 2002а), што одговара Маклеландовом концепту мотива постигнућа. Друге двије издвојене компоненте су инструменталне особине или облици понашања које особа развија како би била успешна у такмичењу са другим људима и/или у остваривању циљева. Наиме, особе које имају тенденцију ка такмичењу и/или постизању циља, али нису упорне, истрајне и оријентисане ка планирању, врло вјероватно неће бити успјешне (Францешко и сар., 2002а). Новија истраживања (Арсенијевић-Пухало и Пухало, 2006; Францешко, Коцопељић и Мухић, 2002b; Мухић, Шакотић-Курбалија и Францешко, 2005) су потврдила овакву структуру мотива постигнућа. Коначно, по својој природи, мотив постигнућа спада у категорију социјалних мотива, што значи да је у великој мјери резултат процеса социјализације (McClelland et al., 1953). Резултати бројних истраживања (Beck, 2000; Францешко и сар., 2002b; Лазаревић, 2011; Schunk, 2004) су показали да социјални фактори, попут културе, друштвених вриједности, породице, школе итд., утичу на степен развоја мотива постигнућа.

Петофакторски модел личности (McCrae & Costa, 1990) претпоставља да се простор базичне структуре личности може описати дуж пет широких димензија: екстраверзија, савјесност, пријатност, отвореност ка искуству и неуротицизам. Екстраверзија се односи на степен у ком се појединац активно ангажује у својој социјалној средини. Активност, друштвеност и предузимљивост су особине повезане са екстраверзијом (McCrae & Costa, 1990). Савјесност се односи на степен у ком појединац слиједи друштвене норме и показује усмјереност на одређене циљеве. Одговорност, промишљеност и организованост су особине повезане са савјесношћу (McCrae & Costa, 1990). Пријатност се односи на степен у

ком појединац показује сарадљивост и повјерење према другима. Љубазност, кооперативност и несебичност су особине повезане са пријатношћу (McCrae & Costa, 1990). Отвореност ка искуству се односи на степен у ком појединац прихвата нове или неконвенционалне мисли и искуства. Маштовитост, знатижеља и далековидост су особине повезане са отвореношћу ка искуству (McCrae & Costa, 1990). Неуротицизам се односи на емоционалну стабилност и прилагодљивост поједица. Карактеристике повезане са неуротицизмом су емоционалност, темпераментност и анксиозност (McCrae & Costa, 1990). Петофакторски модел личности представља свеобухватну таксономију црта личности која са пет фактора обухвата нормално и патолошко јединствено поље личности (McCrae & Costa, 1990).

У спорту се велика пажња поклања селекцији талентованих кандидата за одређену врсту спорта. Критеријуми различитих програма за „откривање талената“ углавном се базирају на корелацијама између урођених способности и захтјева одређеног спорта, и на основу тога настоје предвидјети потенцијални максимални домет спортског успјеха и постигнућа (Durand-Bush & Salmela, 2001; Lidor, Côté & Hackfort, 2009). Међутим, спортисти се данас сусрећу са великим изазовима и искушењима у својим спортским каријерама, а у великој мјери остваривање њиховог талента и уложеног труда одређено је њиховом личношћу и мотивацијом за постизањем спортских резултата (Cox, 2005; Egloff & Gruhn, 1996; Elumaro, 2016; Horga, 2009). Упркос томе, приликом претраживања доступне литературе нису пронађени радови који се баве релацијама димензија личности и мотива постигнућа код спортиста. Постоји тек мали број студија о релацијама димензија личности модела Великих Пет и мотива постигнућа у академском и корпоративном окружењу. Резултати ових истраживања (Busato, Prins, Elshout & Hamaker, 2000; Dweck & Leggett, 1988; Hart, Stasson, Mahoney & Story, 2007; Kaiser & Ozer, 1994; Komarraju, Karau & Schmeck, 2009; Sharma, 2013) показују да је мотив постигнућа појединца у академском и радном контексту у значајној мјери детерминисан димензијама личности модела Великих пет. Стога је циљ овог истраживања био испитати релације димензија личности модела Великих пет и мотива постигнућа код спортиста. На основу резултата постојећих истраживања (Busato et al., 2000; Costa & McCrae, 1988; Dweck & Leggett, 1988; Hart et al., 2007; Kaiser & Ozer, 1994), може се претпоставити да димензије личности модела Великих пет у значајној мјери детерминишу и мотив постигнућа код спортиста.

МЕТОД

Испитаници

У истраживању је учествовао 301 спортиста. Узорак је чинило 68,2% мушкараца и 31,2% жена, старости 18 до 33 године ($M = 21.34$, $SD = 2.83$). Просјечна дужина спортског стажа је 9 година ($M = 9.20$, $SD = 4.31$). Више од половине испитаника, њих 60,8% професионално се баве спортом, а 39,2% су рекреативци. Највише испитаника (њих 31,5%) се бави фудбалом, затим, кошарком (22,7%), каратеом (12,5%), рукометом (8,6%), фитнесом (6,5%), плесом (5,3%), одбојком (4,9%), тенисом (4,2%), те боди билдингом (3,8%). Испитаници су чланови различитих спортских клубова из Републике Српске.

Истраживање је спроведено током септембра и октобра 2018. године. Подаци су прикупљани током посјете клубовима испитаника. Учествовање у истраживању је било добровољно и анонимно. Прије почетка испитивања испитаницима је наглашено да ће се подаци користити искључиво у истраживачке сврхе, а затим су им подјелјени упитници чије је попуњавање трајало око 20 минута.

Инструменти

Скала мотива постигнућа (МОП2002; Францешко и сар., 2002б) састоји се од 55 тврдњи распоређених у четири субскеале које испитују компоненте мотива постигнућа:

такмичење са другима, истрајност у остваривању циља, остваривање циља као извор задовољства и оријентација ка планирању. Задатак испитаника је да на петостепеној скали Ликертовог типа процјени у којој мјери се слаже са сваком наведеном тврдњом (од 1 - потпуно нетачно до 5 - потпуно тачно). Поузданост субскала мјерена Кромбаховим коефицијентом алфа, у нашем истраживању, износи: .90 за такмичење са другима, .77 за истрајност у остваривању циља, .86 за остваривање циља као извор задовољства, .82 за оријентацију ка планирању и .92 за комплетну скалу.

Инвентар Великих пет (The Big Five Inventory – BFI; John, Donahue & Kentle, 1991) састоји се од 44 тврдње распоређене у пет субскала које мјере димензије личности: екстраверзија, отвореност, савјесност, пријатност и неуротицизам. Тврдње су формулисане у облику кратких фраза које се темеље на придевима особина који су прототип модела Великих пет. Задатак испитаника је да на петостепеној скали Ликертовог типа процјени у којој мјери се слаже са сваком наведеном тврдњом (од 1 - уопште се не слажем до 5 - потпуно се слажем). Поузданост субскала мјерена Кромбаховим коефицијентом алфа, у нашем истраживању, износи .76 за екстраверзију, .70 за отвореност, .85 за савјесност, .69 за пријатност и .72 за неуротицизам.

Упитник о демографским обележјима конструисан за потребе овог истраживања, састоји се од три питања о слиједећим демографским карактеристикама: пол, старост и дужина спортског стажа.

Обрада података

Уз основне показатеље дескриптивне статистике и корелациону анализу, примењена је серија хијерархијских регресионих анализа (са циљем да се искључи потенцијални утицај демографских варијабли на мотив постигнућа) да би се испитао предиктивни допринос димензија личности за мотив постигнућа и његове компоненте. Обрада података је урађена софтверским пакетом SPSS 20.0.

РЕЗУЛТАТИ

У Табели 1 приказане су дескриптивне статистичке мјере и корелације између варијабли коришћених у истраживању.

Табела 1 Дескриптивна статистика и корелације између испитиваних варијабли

	M	SD	Sk	Ku	Корелације				
					ТСД	ИОЦ	ОЦЗ	ОКП	МОП
ТСД					1.00				
ИОЦ	68.10	12.92	-.35	-.16	.36**	1.00			
ОЦЗ	60.84	9.35	.82	.68	.49**	.67**	1.00		
ОКП	56.06	6.344	-.57	-.08	.38**	.54**	.58**	1.00	
МОП	26.79	6.19	-.18	-.42	.80**	.79**	.82**	.73**	1.00
Е	211.79	27.52	-.25	.29	.14*	.32**	.26**	.08	.26**
П	30.95	5.00	-.62	.73	-.04	.04	.09	.05	.02
С	31.89	4.80	-.33	.30	.27**	.72**	.55**	.53**	.63**
Н	34.89	5.99	-.51	.06	.03	-.24**	-.15*	-.08	-.12*
О	20.54	4.87	-.03	-.42	.10	.40**	.36**	.21**	.31**
	31.25	5.09	-.04	-.29					

Легенда: ТСД = такмичење са другима; ИОЦ = истрајност у остваривању циља; ОЦЗ = остваривање циља као извор задовољства; ОКП = оријентација ка планирању; МОП = мотив постигнућа укупни скор; Е = екстраверзија; П = пријатност; С = савјесност; Н = неуротицизам; О = отвореност;

* $p < .05$; ** $p < .01$

Мјере просјека и варијабилности, скјуниса и куртозиса за Скалу мотива постигнућа и Инвентар Великих пет (Табела 1), не указују на велика одступања дистрибуција од нормалне расподеле (Tabachnick & Fidell, 2001).

Анализа корелација између компоненти мотива постигнућа (Табела 1) показује да су све везе значајне и позитивне ($.38 < r < .67$). Разматрајући корелације између димензија личности модела Великих пет и мотива постигнућа, уочавамо да су екстраверзија, савјесност и отвореност у значајној позитивној, а неуротицизам у значајној негативној вези са мотивом постигнућа и његовим компонентама (једино компонента мотива постигнућа – такмичење са другима није у значајној вези са отвореношћу и неуротицизмом). Мотив постигнућа и његове четири компоненте највишу корелацију остварују са савјесношћу ($.27 < r < .72$).

У Табели 2 приказани су резултати серије хијерархијских регресионих анализа спроведених са циљем да се испита предиктивни допринос димензија личности мотиву постигнућа и његовим компонентама, изван и изнад варијансе објашњене демографским варијаблама. У свакој хијерархијској регресионој анализи, у првом кораку унијет је сет демографских варијабли: пол (бинарна варијабла кодирана као 0 = мушкарци, 1 = жене), старост и вријеме проведено у спорту, а у другом кораку димензије личности.

Табела 2 Предиктивни допринос димензија личности модела Великих пет мотиву постигнућа

Критеријум	ТСД		ИОЦ		ОЦЗ		ОКП		МОП	
	Модел		Модел		Модел		Модел		Модел	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Предиктор	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
Пол	-.19**	-.20**	-.07	-.07	-.04	-.05	-.08	-.06	-.14*	-.14**
Старост	-.16*	-.18**	.00	-.06	-.10	-.14*	.03	-.02	-.09	-.14**
Вр. у спорту	.22**	.17**	.13	.02	.17**	.09	-.00	-.07	.18**	.09
Е		.10		.10*		.07		-.07		.10*
П		-.09		-.12**		-.02		-.02		-.09*
С		.29**		.67**		.50**		.58**		.62**
Н		.15*		.01		.07		.09		.12*
О		.01		.15**		.19**		.07		.11*
R ²	.07	.15	.01	.56	.01	.35	.00	.29	.04	.45
F	8.325**	7.733**	2.116	48.111**	2.603	20.764**	.644	16.345**	4.761**	30.963**
ΔR^2		.10		.55		.34		.29		.41
ΔF		6.877**		74.118**		30.862**		25.604**		44.532**

Легенда: ТСД = такмичење са другима; ИОЦ = истрајност у остваривању циља; ОЦЗ = остваривање циља као извор задовољства; ОКП = оријентација ка планирању; МОП = мотив постигнућа укупни скор; Е = екстраверзија; П = пријатност; С = савјесност; Н = неуротицизам; О = отвореност; Вр. у спорту = вријеме проведено у спорту.

* $p < .05$; ** $p < .01$;

Добијени резултати (Табела 2) показују да су сви модели са укљученим предикторским сетом димензија личности статистички значајни. Такође, резултати показују да за сваку компоненту мотива постигнућа, димензије личности доносе статистички значајне промјене у проценту објашњене варијансе у односу на модел чији предикторски сет укључује само демографске варијабле. Тај допринос се креће од 10% (у случају компоненте такмичење са другима) до 55% објашњене варијансе (у случају компоненте истрајност у остваривању циља). Тренд раста у проценту објашњене варијансе након увођења сета димензија личности, указује на значајну предиктивну моћ димензија личности модела Великих пет за мотив постигнућа.

Посматрајући компоненте мотива постигнућа, уочавамо да је савјесност значајан позитивни предиктор свих компоненти мотива постигнућа. Екстраверзија је значајан позитивни предиктор компоненте истрајности у остваривању циља ($\beta = .10, p < .05$), а пријатност значајан негативни предиктор истрајности у остваривању циља ($\beta = -.12, p < .01$). Неуротицизам је значајан позитивни предиктор компоненте такмичења са другима ($\beta = .15, p < .05$), док отвореност ка искуству представља значајан позитивни предиктор компоненте остваривање циља као извор задовољства ($\beta = .19, p < .01$) и компоненте истрајност у остваривању циља ($\beta = .15, p < .01$).

Посматрајући укупни скор мотива постигнућа, уочавамо да су све димензије личности модела Великих пет значајни позитивни предиктори укупног сора мотива постигнућа, осим пријатности, која је значајан негативни предиктор. Савјесност је најснажнији предиктор укупног сора мотива постигнућа ($\beta = .62, p < .01$).

ДИСКУСИЈА

На основу резултата постојећих студија, у којима је утврђена значајна веза између димензија личности модела Великих пет и мотива постигнућа у академском и корпоративном окружењу, циљ овог истраживања је био испитати релације димензија личности модела Великих пет и мотива постигнућа код спортиста. Добијени резултати показују да димензије личности у значајној мјери детерминишу мотив постигнућа код спортиста.

Савјесност се показала најснажнијим, позитивним, предиктором укупног сора мотива постигнућа. Посматрајући компоненте мотива постигнућа, савјесност се показала значајним позитивним предиктором свих компоненти мотива постигнућа. Савјесност представља способност самоконтроле у смислу самодисциплиноване тежње ка циљевима и строгог придржавања сопствених принципа (McCrae & Costa, 1990). Будући да је савјесност особина коју карактерише истрајност (McCrae & Costa, 1990), може се рећи да је њена повезаност са свим компонентама мотива постигнућа очекиван резултат. Добијени резултат је у складу са резултатима претходних истраживања који показују да је савјесност у најснажнијој корелацији са мотивом постигнућа у школском и корпоративном окружењу (Busato et al., 2000; Dweck & Leggett, 1988; Hart et al., 2007; Kaiser & Ozer, 1994; Komarraju et al., 2009; Sharma, 2013).

Отвореност се показала значајним позитивним предиктором укупног сора мотива постигнућа и његове двије компоненте – истрајност у остваривању циља и остваривање циља као извор задовољства. Ови резултати показују да отворене особе, које су посвећене проналажењу информација, и имају активан приступ у обогаћивању квалитета свог живота (McCrae & Costa, 1990), посједују и тенденцију да буду упорне у остваривању циљева и да остварене циљеве доживљавају као награду. Такође, истраживање Харта и сарадника (Hart et al., 2007) је указало на позитивну везу отворености и мотива постигнућа у академском контексту, а истраживање Двека и Легета (Dweck & Leggett, 1988) на позитивну везу отворености и мотива постигнућа у радном окружењу.

Пријатност се показала значајним негативним предиктором укупног скорa мотива постигнућа и његове компоненте истрајност у остваривању циља. Будући да пријатност подразумјева давање већег значаја хармонији него остваривању властитих идеала и циљева (McCrae & Costa, 1990), може се рећи да је њена негативна повезаност са истрајношћу у остваривању циља, очекиван резултат. Овај резултат је у складу и са налазима претходних истраживања који показују да је пријатност у негативној корелацији са мотивом постигнућа у академском окружењу (Hart et al., 2007).

Екстраверзија се показала значајним позитивним предиктором укупног скорa мотива постигнућа и његове компоненте истрајности у остваривању циља. Екстраверзија подразумјева виталност и енергију која се може инвестирати у животне циљеве (Roberts, O'Donnell & Robins, 2004). Такође, екстраверзија је особина коју карактерише активност, ентузијазам, енергичност и непоколебљивост (McCrae & Costa, 1990), стога не изненађује да она код спортиста резултира и истрајношћу у остваривању циља. Такође, истраживање Комарају, Карау и Шмека (Komaraju et al., 2009) и Шарме (Sharma, 2013) су указала на позитивну везу екстраверзије и мотива постигнућа у корпоративном окружењу, а истраживање Бусата и сарадика (Busato et al., 2000) на позитивну везу екстраверзије и мотива постигнућа у академском окружењу.

Супротно резултатима претходних истраживања који указују на негативну везу неуротицизма и мотива постигнућа у академском (Hart et al., 2007) и корпоративном окружењу (Komaraju et al., 2009; Sharma, 2013), неуротицизам се показао значајним позитивним предиктором укупног скорa мотива постигнућа код спортиста. Такође, неуротицизам представља значајан позитивни предиктор компоненте мотива постигнућа – такмичење са другима, што говори да, брига и стрепња у контексту спорта доприносе тенденцији појединца да се истакне пред другима и буде успешнији од других.

Коначно, иако мотив постигнућа спада у категорију социјалних мотива (McClelland et al., 1953), резултати ове студије показују да димензије личности модела Великих пет у значајној мјери детерминишу мотив постигнућа код спортиста.

ЗАКЉУЧАК

Резултати овог истраживања су показали да димензије личности модела Великих пет у значајној мјери детерминишу мотив постигнућа код спортиста, а најснажнијом детерминатом показала се савјесност. Добијени налази су значајни како за истраживаче, ради бољег разумјевања мотива постигнућа у контексту спорта, тако и за спортске тренере и селекторе приликом селекције спортиста за такмичење. Наиме, познавање димензија личности може олакшати процјену мотива постигнућа спортисте, и на тај начи помоћи у избору кандидата за такмичење. Будући да је мотив постигнућа релевантан фактор за успјех у спорту, у даљим би истраживањима било корисно испитати и утицај осталих персоналних карактеристика на мотив постигнућа код спортиста.

ЛИТЕРАТУРА

1. Арсенијевић-Пухало, А. и Пухало, С. (2006). Мотив постигнућа менаџерки и менаџера у Бањој Луци и Сарајеву. У Б. Кузмаовић и З. Крњић (ур.), *Зборник радова Емпиријска истраживања у психологији 2006*. (стр. 227–234). Београд: Институт за психологију.
2. Beck, R. C. (2000). *Мотивација – Теорије и начела*. Јастребарско: Наклада Слап.
3. Busato, V. V., Prins, F. J., Elshout, J. J., & Hamaker, C. (2000). Intellectual ability, learning style, personality, achievement motivation and academic success of psychology students in higher education. *Personality and Individual Differences*, 29(6), 1057–1068. Doi: 10.1016/S0191-8869(99)00253-6
4. Cox, R. H. (2005). *Психологија спорта – Концепти и примјене*. Јастребарско: Наклада Слап.
5. Durand-Bush, N. & Salmela, J. H. (2001). *The development of talent in sport*. In: R. N. Singer, H. A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology 2nd ed.* (pp. 269-289). New York: Wiley.
6. Dweck, C. S. & Leggett, E. L. (1988). A Social-Cognitive Approach to Motivation and Personality. *Psychological Review*, 95(2), 256-273. Doi: 10.1037/0033-295X.95.2.256
7. Egloff, B. & Gruhn, A. J. (1996). Personality and endurance sport. *Personality and individual differences*, 21(2), 223-229. doi: 10.1016/0191-8869(96)00048-7.
8. Elumaro, A. I. (2016). Personality, grit and sporting achievement. *Journal of sports and physical education*, 3(1), 14-17. Doi: 10.9790/6737-0311417
9. Францешко, М., Михаић, В., и Бала, Г. (2002а). Структура мотива постигнућа мерена скалом МОП2002. У Б. Чукић и М. Францешко (ур.), *Личност у више културном друштву - Зборник одсека за психологију Филозофског факултета у Новом Саду*, 4 (стр. 134- 143). Нови Сад: Филозофски факултет
10. Францешко, М., Коцопелић, Ј., и Михаић, В. (2002б). Неки социо-демографски и психолошки корелати мотива постигнућа. *Психологија*, 35 (1-2), 65-79.
11. Hart, J. W., Stasson, M. F., Mahoney, J. M., & Story, P. (2007). The Big Five and Achievement Motivation: Exploring the Relationship between Personality and a Two Factor Model of Motivation. *Individual Differences Research*, 5 (4), 267-274.
12. Horga, S. (2009). *Психологија спорта*. Загреб: Кинезиолошки факултет.
13. John, O. P., Donahue, E. M., & Kentle, R. L. (1991). *The "Big Five" Inventory— Versions 4a and 54*. Berkeley: University of California, Berkeley, Institute of Personality and Social Research.
14. Kaiser, R. T. & Ozer, D. J. (1997). Emotional stability and goal-related stress. *Personality and Individual Differences*, 22(3), 371–379. Doi: 10.1016/S0191-8869(96)00208-5
15. Komaraju, M., Karau, S. J., & Schmeck, R. R. (2009). Role of the Big Five Personality Traits in Predicting College Students' Academic Motivation and Achievement. *Learning and Individual Differences*, 19(1), 47- 52. Doi:10.1016/j.lindif.2008.07.001
16. Лазаревић, Јб. (2011). *Психолошке основе физичке културе*. Београд: Висока спортска и здравствена школа.
17. Lidor, R., Côté, J., & Hackfort, D. (2009). ISSP position stand: To test or not to test? The use of physical skill tests in talent detection and in early phases of sport development. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 7(2), 131-146. Doi:10.1080/1612197X.2009.9671896
18. McClelland, D. C. Atkinson, J. W., Clark, R. A., and Lowell, E. L. (1953). *The Achievement motive*. New York: Appleton-Century-Crofts.
19. McCrae, R. R. & Costa, P. T. Jr. (1990). *Personality' in adulthood*. New York: Guilford.
20. Михаић, В., Шакоћић-Курбалија, Ј., и М. Францешко (2005): Мотив постигнућа. Локус контроле као мотивациони фактори европског идентитета. *Психологија*, 38(4), 445-459.
21. Пајевић, Д. (2003). *Психологија спорта и рекреације*. Лакташи: Графомарк.
22. Rheinberg, F. (2004). *Мотивација*. Јастребарско: Наклада Слап.
23. Roberts, B. W., O'Donnell, M., & Robins, R. W. (2004). Goal and personality trait development in emerging adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(4), 541–555. Doi: 10.1037/0022-3514.87.4.541
24. Schunk, D. H. (2004). *Learning theories-An educational perspective*. New Jersey, Pearson Prentice Hall.
25. Sharma, E. (2013). Personality Mapping: Tool to Analyze Achievement Orientation. *iBusiness*, 5, 59-64. Doi: 10.4236/ib.2013.52007.
26. Singer, R. N. (1972). *Coaching, Athletics and Psychology*. New York: McGraw Hill Book.
27. Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics - 4th Edition*. Boston: Allyn and Bacon.
28. Вујановић, С. (2015). Мотивација и спорт. *Актуелно у пракси*, 25(1), 16 – 24.